

הסבר מחלוקת ר"מ וחכמים על מורייס

חזושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף לד עמוד ב

והמורייס איסורו משום חשש יין נסך שנותנין בו כדאיתא בגמרא, שלעולם אין עושין מורייס אלא מדגים טהורים ואי מערבי ליה מיסרא סרי, ולפיכך כל שאין דרכו לתת בו יין או במקום שהיין ביוקר מן המורייס מותר, כדאיתא בגמרא שלא גזרו (בגמרא) במורייס גזירה מוחלטת כמו שגזרו בפת ושלקות וגבינה של גוי אלא הכל לפי מה שהוא, וכדחזינן שחלקו בין מורייס אומן למורייס הדיוט, והתירו ההוא דאתא לנמילה דעכו משום דאתי מדוכתא דלא שכיח ביה חמרא, וכן פסק הרמב"ם ז"ל, ולכן נהגו עכשיו לאכלו בקצת המקומות לפי שאין נוהגין לתת בו יין.

ופלוגתא דרבי מאיר ורבנן תליא במה שאמרו לקמן (ל"ח ב') בגמרא גבי כבשין דחמרא דמורייס אית בה חדא לגריעותא דאיכא טעמו וממשו של יין וחדא למעליותא דלא שדו ביה חמרא למתוקי טעמא אלא לעבורי זוהמה, ורבנן סברי דכיון דלא עביד אלא לעבורי זוהמה ואינו מעיקר המאכל ולא משלים בו כלום דיינו לאוסרו באכילה, ורבי מאיר סבר דכיון דאית ביה טעמו וממשו הרי אוסר תערובתו כמוהו בהנאה.

ומה שאמרו דאית ביה טעמו וממשו של יין,

פירש הראב"ד ז"ל דברים כפשוטן שיש בו טעם יין ומראית יין,

ואינו נכון דאם כן למה חילקו בין מורייס אומן לשל הדיוט ובין ראשון ושני לשלישי, הכל לפי המראה ולפי הטעם, ועוד דבההוא דאתא לנמילה דעכו יבדקוהו במראה או בטעם על ידי קופילה כיון דאפשר לעמוד על בוריו ואל יסמכו על טעם דהתם לא שכיח חמרא וטעמא דעיקולי ופשורי דהוו אידא דצור, **לכך הנכון כמו שפירש הרב רבינו יונה ז"ל דעיקרו וממשו שאמרו לא טעם הניכר לחיך וכל שכן מראה היין, אלא כלפי שהקשו שם ממורייס לכבשים לרבי מאיר דהכא אסר בהנאה והתם שרי, הוצרכו לומר שאינו דומה דמורייס היין שבו נאכל עמו ממש ואם אינו נרגש והוא המכשירו לאכילה, מה שאין כן בכבשים שאין הרוטב שלהם נאכל אלא הירק, וכן נראה מפירוש רש"י ז"ל, ולזה הפירוש הסכים מורי הרשב"א נר"ו.**

חזושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף לח עמוד ב

אבל בידוע אסור בהנאה.

קשיא ליה לראב"ד ז"ל כיון דבידוע אסור מספיקא נמי ליחוש ואפי' לרבנן כיון שדרכן לתת בהן יין כדאסר ר"מ גבינת בית אוניקי בהנאה וכדתנן א"כ למה לא אסרוה בהנאה, וניחא ליה התם כיון דכו"ע מעמידין בקיבה חיישינן לקיבת ע"ז ולר"מ אפי' למיעוטא **אבל הכא כיון דלא ידיע אי רמא ביה חמרא אי לא מספקא לא מחמרינן ביה כולי האי למיסר בהנאה, ותנן נמי גבי טומאה כה"ג היו שני רוקין אחד טמא ואחד טהור תולין על מגען ועל הסיטון ברשות היחיד וכו' היה רוק אחד ונגעו והסיטו ברשות הרבים שורף עליו ואין צריך לומר ברשות היחיד, ש"מ אף על גב דשני רוקין חדא ספיקא וברוק אחד חדא ספיקא כיון דהכא שמא לא נגע בטמא והכא ודאי נגע בזו, זה טמא וזה תולין, ומכאן אתה דן לזה שבשמועתנו,**

ואינו מחוור לי דאין הכל מעמידין בקיבה כמו שאמר אלא אף בחומץ ובשרף הם מעמידין וכן הם מעמידים בנץ המעמיד ולעיל אקשינן בדרב חסדא דאמר בחומץ ור"נ בר יצחק דאמר בשרף הערלה ליתסר בהנאה ואסיקנא בקשיא, ואף על גב דליכא בהו ודאי בשם אחד,

אלא י"ל שאני גבינה דאיתיה לאיסורא בעיניה דהא אוקומי מוקים וכל שהדבר לפניך בעינו אי אפשר לגזור עליו אכילה בלבד הואיל ובאיסורי הנאה אתה מספקו ומחמת אותו ספק אתה גזור

עליו, אבל הכא אף על גב דאיכא טעמא לית ביה ממשא הילכך מספיקא לא גזרו עליו איסור
הנאה.